

A FAO – az Egyesült Nemzetek Élelmezésügyi és Mezőgazdasági Szervezete

Az *Egyesült Nemzetek Élelmezésügyi és Mezőgazdasági Szervezete* (Food and Agricultural Organization of the United Nations — FAO) feladata a világ népességének mintegy felét érintő szegénység, a rossz tápláltság és az éhezés elleni küzdelem.

A mezőgazdaság és az ennek keretében működő erdészet, halászat a világ legnagyobb gazdasági ágazata. Az emberiségnek több mint a fele dolgozik közvetlenül a mezőgazdaságban és az erdészetben, a tavak, a folyók mentén, a tengereken. Számosan élnek abból, hogy előzőek szükségleteit kielégítik és forgalmazzák termékeiket. Ennek ellenére a történelem nem ismer olyan időszakot, amikor a világon mindenkinek elegendő élelme lett volna. A világ népeinek ma 16⁰/₀-a ki nem elégítően táplál, vagy éppen éheznek. Az emberiség fele nem kap megfelelő minőségű táplálékot, különösen nem az egészségéhez vagy a pusztta munkabíráshoz nélkülözhetetlen fehérjét. A tudományos haladás a világ mezőgazdasági termelésének a II. világháború szintjéhez képest 50⁰/₀-os növekedését eredményezte ugyan, de az egészségügyi körülmények megjavulása következtében hosszabbá vált az emberi élet. A helyzet lényegében alig változott: a fejlődés által feltárt „új föld” többlet-termékét ki-meríti a megnövekedett létszámú és igényű lakosság.

A megoldás két módon lehetséges: a szaporodás ütemének csökkentésével, vagy — elsősorban a fejlődő államokban — a mezőgazdasági termelés lényeges növelésével. Utóbbira irányul a FAO minden tevékenysége.

Az élelmezési helyzet azonban a gazdálkodás egészének fejlődésével együtt jár. Az egyes államok programjait nemzetközi háttérnek kell támogatnia. Ennek ellátására hívták életre 1945. október 16-án a kanadai Quebec-ben a FAO-t. Ez a különleges rendeltetésű, önálló szervezet szoros kapcsolatban van az Egyesült Nemzetekkel, vagy az *Egyesült Nemzetek Gazdasági és Szociális Tanácsának* (Economic and Social Council — ECOSOC) közvetítésével annak hasonló szervezeteivel.

A FAO 119 tagállamból áll. Tevékenységét a *Konferencia* (Conference) irányítja teljes joggal. E vezető testület minden második évben tartja, a tagállamok egy-egy szavazatának felhasználásával választja meg a FAO főigazgatóját, értékeli és meghatározza a szervezet politikáját, programját, dönt a pénzügyi forrásokat és azok célrafordítását illetően. Az időközi ellenőrzést az évente háromszor ülésező *Tanács* (Council) végzi. Önálló elnökét, valamint ugyancsak két évente változó; 34 különböző államot képviselő tagjait egyaránt a *Konferencia* választja meg. A szervezet munkáját állandó és ad hoc *Bizottságok* (Committee) támogatják. Legfontosabb állandó *Bizottságok* a *Pénzügyi* (Finance), a *Program* (Programme) és a *Konferencia* által választott 34 tagból álló *Termék* (Commodity) *Bizottság*.

A FAO székhelye 1951 óta Róma. Itt működik a szervezet titkársága. Létszáma 3500 fő, akik közül 450 a világrészi és az ezekhez tartozó egyéb hivatalokban működik. A különböző területi programokon (field project) mintegy 2000 szakértő működik. Az összes létszámban 3000 különböző nemzetiségű szakértő, közöttük több nő, a többi ügyintéző, előadó, illetőleg kutató. A titkárság vezetője a *Konferencia* által megválasztott főigazgató. A jelenlegi, 1967-ben a következő 4 éves időszakra választott, sorrendben ötödik főigazgató a holland A. H. Boerma.

A FAO költségvetésének alapja a tagállamok nemzeti jövedelmeik arányában fizetett hozzájárulása. A költségvetési keret nagysága a jelenlegi két éves időszakban 59,9 millió US \$. A költségvetés keretében végzett (regular) tevékenység hitel keretén túl egyéb, rendkívül változatos jellegű forrásokat is tárnak fel, illetve élveznek rendszeresen. Jelentős keret nyílik meg évente az *Egyesült Nemzetek Fejlesztési Programja* (UN Development Programme — UNDP) keretében két vonalon. A *Műszaki Segítség Kibővített Programja* [Expanded Programme of Technical Assistance — EPTA — TA vagy UNDP (TA)] rövidebb időtartamú, kisebb tervek támogatására 1951 óta, közvetlen segítségnyújtásként a fejlődő országok részére 1951—1968 közötti időszakban 145 millió US \$ összes értékben. (1968: 13,6 millió US \$.) Jelentősebb UNDP forrás 1959 óta a *Különleges Alap* [Special Fund — SF vagy UNDP (SF)]. Célja a fejlődő országok termelési lehetőségeinek növelése. Ennek nagysága az 1959—1968 közötti időszakban 348 millió US \$ volt. (1968: 46 millió US \$.) Az *Egyesült Nemzetek* pénzügyi intézményein kívül a FAO igénybe veszi többek között a *Világbankot*. A rendszeres költségvetési program lehetőségein felüli hiteligényt gyakran biztosítják az egyes államok kormányzatai. Az *Éhség Elleni Kampány* keretében kidolgozott tervek kivitelezését pl. különböző csoportok 17 millió US \$ összeggel segítették. 1961 óta kormányzati és magáneredetű *Célalapok* (Trust Fund — TF) is segítenek különleges fejlesztési tevékenységeket. Kezdetől fogva összesen 26, ebből 1968-ban 4 millió

US \$ támogatást adtak célalapokból. A FAO rendelkezésére álló hitelkeret 1968. évben tehát megközelítette a 100 millió US \$ szintet. (Közel 90 millió az *Egyesült Nemzetek* valamely forrása, 10 a *Célalapok* és az *FFHC* program keretében folyósított összeg.) A hitel 70%-át területi programok végrehajtására fordítják.

Az 1968. évi gazdálkodási előirányzat világosan szemlélteti, hogy a FAO a gyakorlattal igen szorosan és sokrétű kapcsolatban levő dinamikus, aktív, alkalmazkodó és rugalmas szervezet. Ezt bizonyítja tevékenységi módszerének 1969. évi ártértékelése is, amelynek során munkáját a következő 5 területre szűkítette le: nagy teljesítményű kenyérgabonák elterjesztése, a fehérjehiány leküzdése, a termelési hulladékok csökkentése, a vidéki területek szociális helyzetének megjavítása és a világ külkereskedelmének fejlesztése.

A FAO alapokmánya értelmében tevékenységét csak az egyes kormányok felkérésére kezdi meg. Ezeket elsősorban a fejlődésben levő és a közepesen fejlett államok részére irányozzák elő az alább körvonalazandó, több irányú munka keretében.

— A FAO *információs világgözpont a mezőgazdaság, élelmezés, erdészet, halászat terén*. Termelési, fogyasztási, kereskedelmi statisztikai adatokat gyűjtenek össze, értékelnek, adnak ki, tudományos monográfiákat, gépkatalógusokat, technológiai leírásokat, közgazdasági trend tanulmányokat készítenek. Az *Indikatív Mezőgazdaságfejlesztési Világterv (Indicative World Plan for Agricultural Development — IWP)* ma minden FAO tevékenység alapja, amely a termelés fejlesztésének világszintű célkitűzéseit is körvonalazza a következő két évtizedre. E különböző változatokat rugalmasan feltáró munka első előzetes változata 1969-ben készül el. 1967-ben számítógépes nyilvántartó-rendező rendszert vezettek be az 1945 óta a FAO által megjelentetett több mint 20 000 műszaki kiadvány céljára.

— A FAO *találkozóhely a gazdaságpolitika, a tervezés, a kutatás szakemberei számára*. Nemzetközi konferenciákat, állandó szakmai bizottságokat rendeznek a vélemények cseréje, megbeszélések céljából.

— A FAO *tevékeny szervezet*. A Műszaki Segítségnyújtás (EPTA) 1950-ben megalapított szervezete keretében a fejlesztésnek azt az akadályát igyekeznek felszámolni, amelyet a kutatók és a gyakorlati tudású szakemberek hiánya okoz. A *Fejlesztési Program (UNDP)* a FAO területi tevékenységének pénzügyi háttere. E tervek nemzetközi kivitelező csoportjaiban az érintett államok szakértői is részt vesznek. A terv tehát nemcsak a fejlesztési feladat megoldását eredményezi, de a szakértők ismereteinek színvonalát is növeli. A területi tervek végrehajtása során figyelemre méltó létszámú és tapasztalatú, egységesen gondolkozó és alkotó nemzetközi szakember-gárda alakult ki. Ez a magyarázata annak, hogy az igények mindig nagyobbak, mint a rendelkezésre álló keretek.

— A FAO *gazdasági lehetőségeket tár fel*. Maga a szervezet nem tud pénzügyi kereteket rendelkezésre bocsátani, de egyre nagyobb szerepet tölt be abban a tekintetben, hogy fel tud ilyeneket tárni beruházások céljára. A költségeket rendszerint kétoldalú megegyezés alapján tervezik. A FAO 1964 óta a *Nemzetközi Rekonstrukciós és Fejlesztési Bankkal (International Bank for Reconstruction and Development — IBRD)* Rómából irányított *Együttműködési Program* keretében dolgozza ki a Bank által nyújtható pénzügyi lehetőségek beruházási célrafordítását. 1968 közepéig a közös Program keretében több mint 160 tervet készítettek. 1966-ban a FAO és az *Ipar Közötti Együttműködési Program* azért létesült több nemzetközi társaság 60-at meghaladó létszámú, magasrangú vezetője részvételével, hogy a mezőgazdasági beruházásokat nagyobb mértékben vonja be a fejlődő államokban. A FAO ellátja a vállalatokat a beruházási lehetőségek ismertetésével, az érdekelt államokban pedig a külföldi beruházók számára teszi a kormányzattal együttműködve vonzóbbá a tőkebefektetést. Eddig 60 közös terven dolgoznak.

— *Maga az élelem is lehet fejlesztési eszköz*. 1962 óta a *Világélelmezési Program (World Food Programme — WFP)* keretében az előző évek felméréseit hasznosítva az élelmiszerfeleslegeket a világ szükségét látó részeire (gyermekélelmezés, tanulóellátás stb.), de gazdasági és szociális fejlesztési célokra is fordítják. 1968-ig összesen 483 millió. US \$ értékű élelmiszert használtak fel fejlesztési célokra (ebből 455 millió US \$ értéket 321 tervre, a többi 49 államban élelmezési segély céljára fordították). 1968-ban 74 állam 308 tervét támogatták az *Egyesült Nemzetek* és a tagállamok 358 millió US \$ értékű élelmiszerével. Ezenkívül 47 államban 71 esetben adtak 56 millió US \$ értékű élelmiszert a táplálkozás feljavítása céljára. *Algériában* részben WFP élelmiszer juttatással fizették a 4 év alatt kiültetett 42 millió csemete telepítési munkabérét. Az eredetileg 3 évre tervezett programot addig folytatják, amíg az élelmiszer, a fehérjehiány fennáll.

— A FAO *programja a népek programja*. A FAO munka legnagyobb része a kormányzatokkal való együttműködés keretében valósul meg. Ez önmagában nem elégsé-

ges a világ élelmezési problémájának megoldására. Ezért szervezték meg 1960-ban az *Éhség Elleni Kampányt (Freedom for Hunger Campaign — FFHC)* és segítségével a közvéleményt fokozott tevékenységre serkenthetik. 1968-ban már 90 államban voltak bizottságok és 100 ország, nem állami csoport is nyújtott támogatást. 1965-ben — a FAO 20 éves fennállásának évfordulóján — a világ fiatalságához fordultak (*Young World Appeal — YWA*) a program keretében a fiatalság érdekében és főleg segítségével elérhető nagy lehetőségek kifejtésére. Az FFHC program keretében maga a FAO 300 tervet kezdett meg, illetve fejezett be jórészt 1968-ban. Ezek közül a legnagyobb a műtrágyaipar támogatását élvezte. (A 8 év alatt több mint 2 millió US \$ készpénzt és kísérleti, bemutató telepekhez szükséges műtrágyát adtak 23 állam részére.

A FAO erdészeti és faipari tevékenysége.

A FAO az általános jólét növelésében az erdészet munkáját kezdettől fogva jelentősnek tekintette a faanyag megtermelése, ipari feldolgozása, forgalmazása, valamint az erdő egyéb szolgáltatásainak tekintetében egyaránt. Utóbbiak közé számítják a talajvédelem, a víz- és legelőgazdálkodás, valamint az urbanizálódó társadalom erdő iránti növekvő igényeinek kielégítését is szem előtt tartó tevékenységeket.

A FAO szemlélete egyértelmű és világos abban a tekintetben, hogy az erdészet, a cellulóz-, a papír- és faipar és a kereskedelem minden tekintetben olyan szoros egységnek tekintendő, amelyet műszaki, ipari, gazdasági, társadalmi és politikai megfontolások szükségszerűen megkövetelnek. Ebből fakad hivatali felépítésének kettős alapelve is: a szervezet legyen dinamikus, politikáját hozza a változó szükségletekkel mindig előrelendítő összhangba, ugyanakkor állandóan javítsa gyakorlati tevékenységének hatékonyságát.

Az erdészet és faipar a FAO legrobbanékonyabb testülete: innen mentek ki az első szakértők területi programok kidolgozására. A központi személyzet idejének 40%-át ma is a területi programok szakirányítása köti le. 1968-ig a *Különleges Alapból (SF)* 11 tervet valósítottak meg, 52 terv kivitelezésén, 7 tervezésén dolgoztak. Ez a testület élvezi az UNDP (SF) teljes hitelkerete 7%-át és e hitelforrás FAO-hoz kihelyezett összes keretének 18%-át. 30 terv hiteligényét tervezik a *Világélelmezési Program* keretében mintegy 47 millió US \$ értékben. A főosztály keretében működik többek között a *Nemzetközi Nyárfabizottság* is. A munkát a központban 44, a területen 9 költségvetési, ezenkívül 603 (!) UNDP *Különleges Alapból (SF)*, 63 *Műszaki Segítség (TA)* keretében, celálapokból 51, összesen 770 státushellyel látják el.

Érthető, hogy az eredetileg a Mezőgazdasági Főosztály keretében Osztályként működött egységet főigazgatóhelyettes által vezetendő önálló Főosztállyá szervezik át. Ilyen módon lehetővé válik a dinamikus elgondolások legmagasabb szintű képviselete és támogatása.

A Főosztály a legutóbbi FAO Konferencián részére meghatározott keretprogram teljesítése során az alábbi főbb problémákon dolgozik: a kutatás gyakorlati feladatok megoldása felé terelése, erdei magvakkal és génközpontokkal való gazdálkodás, vadgazdálkodás, fásítás arid övezetekben, erdészeti hidrológia, az erdő egyéb hatása, tűzvédelem, oktatás és szakmunkásképzés, a területhasznosítás erdészeti teendői, szervezeti és gazdálkodási problémák, a trópusi erdőgazdálkodás, a faipar és tervezés fejlesztése, erdészeti gazdaságtan és marketing. A feladatok megoldására az új Főosztálynak önálló operációs osztálya van, önálló statisztikai tevékenységet végez, a kezdetben tanácsadó bizottságokból különleges Bizottságokat szervez (*Papír- és Cellulózipar, Faalapanyagú Lemez, Erdészeti Oktatás, Génkészletek* stb.). Hat regionális Erdészeti Bizottsága (az Európai Erdészeti Bizottság 1947 óta működik) segítségével olyan jelentős anyagot gyűjtött össze (*Forestry index*), amely a nemzetközi fahelyzet értékelésével (*Wood: world trends and prospects — 1966*) és az 1965—1985. évekre kidolgozott Indikatív Világtervvel együtt az egyes államok faipari fejlesztése számára értékes elgondolásokat ad.

A FAO az Egyesült Nemzetek egyik legdinamikusabban működő és fejlődő szervezete. Magyarország 1968 óta ismét aktív tagja és a FAO Magyar Nemzeti Bizottsága keretében Erdészeti és Faipari Szakbizottság is működik. A Szakbizottság szervezete teljes egészében ugyanazokat az irányelveket tükrözi, mint amelyeket a FAO világméretben kialakított és követ. A FAO sok tekintetben segíthet, de az előzetes tárgyalások szerint a magyarországi Szakbizottság is ígéretesen tud a szervezeten nemes programjaiban részt venni. Mindezek meghatározására a közeljövőben kerül sor.

Dr. Szőnyi László